

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Denetim Kanıtlarının Güvenilirliğine Etkisinin Değerlendirilmesi

Evaluation of The Effect of Data Quality in Accounting Information Systems on The Reliability of Audit Evidences

Mustafa Savcı^a & İmad Balioğlu^{b,*}

^a Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İşletme Bölümü, Rize, Türkiye
ORCID: 0000-0002-0794-9804

^b Doktora Öğrencisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İşletme Bölümü, Rize, Türkiye
ORCID: 0000-0002-6701-4728

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 24 Kasım 2020

Düzeltilme tarihi: 03 Şubat 2021

Kabul tarihi: 17 Şubat 2021

Anahtar Kelimeler:

Muhasebe Bilgi Sistemi

Veri Kalitesi

Denetim Kanıtlarının Güvenilirliği

ARTICLE INFO

Article history:

Received: November 24, 2020

Received in revised form: February 3, 2021

Accepted: February 17, 2021

Keywords:

Accounting Information Systems

Data Quality

Reliability of Audit Evidences

ÖZ

Son yıllarda bilgi teknolojisine dayanan muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi, denetim kanıtlarının güvenilirliğini ön plana çıkarmıştır. Denetim kanıtlarının güvenilirliğinde; kanıtın elde edildiği kaynak ve kaynağa ulaşılabilme, kanıtın belgeli olması ve denetlenen işletmenin iç kontrol yapısı önemli konulardır. Bunun için, denetçi tarafından oluşturulan denetim kanıtlarının güvenilirliğinde; kanıtın ilgililiği, kanıtın kaynağı, kanıtın zamanlılığı ve kanıtın nesnelliliğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisinin değerlendirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için çalışma konusuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasına dayalı bir değerlendirme sonucunda, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi ile denetim kanıtlarının güvenilirliği arasında doğrudan ve tamamlayıcı bir ilişki bulunmuştur.

ABSTRACT

In recent years, the data quality in accounting information systems which bases on information technology has been brought the reliability of audit evidences to the forefront. In the reliability of audit evidences, the ability to access the source of the evidence, the source which it is obtained, the document of the source and the internal control structure of the audited company are important issues. Therefore, the audit evidences which created by the auditor should focus on the relevance of the evidence, the source of the evidence, the timeliness of the evidence, and the objectivity of the evidence. The purpose of this study is evaluating of the effect of data quality in accounting information systems on the reliability of audit evidences. So, a literature review related to the subject of this study was conducted to achieve this purpose. As a result of this literature review, a direct and complementary relationship was found between the data quality in the accounting information systems and the reliability of audit evidences.

1. Giriş

Günümüz modern işletmeleri her geçen gün detaylı ve kaliteli bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak, işletmelerde etkin ve verimli muhasebe bilgi sistemini kullanmayı gerektirir. Etkin ve verimli muhasebe bilgi sistemi kullanıldığında, hem yönetimin temel fonksiyonları

kolaylaşır (Karakaya, 1994: 38), hem de denetlenen işletme için denetçinin görüşe ulaşmasında yeterli sayı ve nitelikte denetim kanıtları elde edilir. Bu durum denetim kanıtlarının güvenilirliğini olumlu etkiler. Denetim kanıtlarının güvenilirliğini artırmak için; işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi toplamak, riskleri değerlendirmek, çevreyi tanımak,

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: imad_balioğlu19@erdogan.edu.tr

Atıf/Cite as: Savcı, M., & Balioğlu, İ. (2021). Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Denetim Kanıtlarının Güvenilirliğine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1), 52-63.

e-ISSN: 2651-5318. © 2021 TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. [Hosting by TUBITAK ULAKBİM JournalPark. All rights reserved.]

işletmenin iç kontrol sisteminin etkinliğini belirlemek ve yönetimin finansal tablolarındaki bilgiler ile ilgili iddialarının doğruluğunu araştırmak gerekir (Durmuş vd., 2018: 66). Denetçi yönetim tarafından ileri sürülen ilgili iddiaların doğruluğunu araştırırken güvenilir denetim kanıtına ihtiyaç duyar. Denetçinin kanıtın güvenilirliği için; kanıtın ilgililiği, kanıtın kaynağı, kanıtın zamanlılığı ve kanıtın nesnelliğini dikkate alarak muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesine odaklanması gerekir. Çünkü muhasebe bilgi sistemi ile ilgili üretilen veri ve bilgilerin kalitesi, denetim kanıtlarının güvenilirlik derecesini artırmaktadır. Bu durum; denetim sürecini kolaylaştıracak ve denetçinin görüşe varması kısa sürecektir.

Bu çalışmada, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için konuyla ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar ayrıntılı incelenmiştir.

Yapılan bu çalışmada, ilk olarak muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi ve denetim kanıtlarının güvenilirliği hakkında bilgi verilmiştir. Sonra, literatür taramasında ulusal ve uluslararası çalışmalar ayrıntılı incelenmiştir. Daha sonra, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisinin değerlendirilmesi ele alınmış ve son olarak sonuç ve değerlendirme yapılmıştır.

2. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesi

Son yıllarda, işletmecilik uygulamaları ve yönetim anlayışını etkileyen küresel rekabet, teknolojik yenilikler, iletişim alanındaki gelişmeler muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin önemini ön plana çıkarmıştır. Bu önem, modern işletme yönetiminin tam zamanında en uygun karar verme yeteneğini geliştirmede kendini göstermiştir.

Modern işletmelerde muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin önemli olmasının iki nedeni vardır. Bunlar (Ömürbek, 2003: 68):

- (i). Veri odaklı hazırlanan bilginin yönetici ihtiyaçlarını karşılaması,
- (ii). Veri ile eşdeğer öneme sahip bilgi ihtiyacının örgüt yöneticilerinin sağlıklı karar vermesini sağlamasıdır.

2.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Tanımı ve Amacı

Muhasebe bilgi sistemi, yönetim bilgi sisteminin alt sistemidir. Muhasebe bilgi sistemi gelişmesiyle birlikte işletmelerin bilgiye ulaşmaları ve bilgiyi üretmeleri kolaylaşmıştır. Bu sistem, işlevsel ve yönetim kontrol düzeylerindeki kararları vermek için yapılandırılmıştır (Boockholdt, 1996: 83).

Muhasebe bilgi sistemi, finansal raporların şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde hazırlanması için önemli bir araçtır. Bu araç, işletmelerin geleceğe dönük planlama yapmaları ve

stratejik rekabet üstünlüğü sağlamaları için gereklidir (Güney, 2013: 278).

Muhasebe bilgi sistemiyle ilgili literatür incelendiğinde birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin varlıkları ve kaynakları ile ilgili mali nitelikli işlemlere ait verileri toplayan, toplanan verileri işleyerek bilgiye dönüştüren ve ortaya çıkan bilgileri raporlayan bir bilgi sistemidir (Kaynar, 2010: 11-12). Muhasebe bilgi sistemi; işletmenin ekonomik amaçları için ilgili bilgileri toplayan, sınıflandıran, işleyen, analiz eden ve bilgi kullanıcıları ile iletişimi sağlayan işlemlerdir (Wikinson ve Cerullo, 1997: 26). Muhasebe bilgi sistemi, üretim faktörlerinin işletme amaçları doğrultusunda en etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını planlamak, örgütlemek ve kontrol etmek için, yönetimin gereksinim duyduğu işletme içi ve işletme dışı finansal ve finansal olmayan; tüm bilgileri, gerektiği yer ve zamanda, gerekli kişilere kullanabilecekleri şekilde sürekli olarak sağlamak amacı ile kurulan ve çalıştırılan sistemler bütünüdür (Sürmeli, 1996: 19). Muhasebe bilgi sistemi, hem geleneksel muhasebe işlevlerini yerine getiren ve hem de yönetim muhasebesi, maliyet muhasebesi, sorumluluk muhasebesi, işletme bütçesi gibi yönetsel işlevleri içeren geniş bir bütündür (Güney, 2013: 278).

Muhasebe bilgi sisteminin temel amacı, işletmelerin bilgiye ulaşmalarını ve istenen raporları tam zamanında üreterek işletme yönetiminin karar destek sistemine katkı sağlamaktadır (Boockholdt, 1996, s: 83) ve yöneticilere karar verme sürecinde kullanılabilir bilgileri sunmaktadır (Williams vd., 2010: 4-6).

Muhasebe bilgi sisteminin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Romney vd., 1997: 5; Wikinson ve Cerullo, 1997: 26):

- (i) Ekonomik faaliyetlerin tanımlanması, verilerin toplanarak kaydedilmesi,
- (ii) Bilgilerin dönemsellik ilkesine uygun bir şekilde düzenlenmesi ve finansal raporlamaya uygun şekilde sınıflandırılması,
- (iii) Finansal tabloların şeffaflık ilkesine uygun bir şekilde hazırlanması ve sunulması,
- (iv) İşletme operasyonlarını eş zamanlı olarak yürüterek yöneticilerinin alacakları kararları desteklenmesi,
- (v) Yönetimle ilgili oluşabilecek problemlerin çözülmesidir.

Bu amaçlar sayesinde (Tokatlı, 2013: 12):

- (i). İşletmenin kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanılır.
- (ii). Bilginin niteliği ve bilgiye ulaşma hızı artar.
- (iii). İşgücü maliyetleri başta olmak üzere diğer maliyetler azalır.

- (iv). Rekabet avantajı artır.
- (v). Karar destek sistemi kolaylaşır.

2.2. Veri Kalitesinin Tanımı ve Amacı

Veri kalitesi, modern iş dünyasında önemli konulardan biridir. Ancak, veri kalitesi her bir işletme için farklı anlam ifade edebilir. Veri kalitesinde önemli olan nokta eldeki verinin kullanıcının istek ve amacına hizmet etme yeterliliği (Güzel ve Kurşunel, 2015: 293) ve doğru sonuçları üretmesi ve yanlış sonuçlardan kaçınması gerekliliğidir.

Veri her sistemde olduğu gibi, Girdi-İşleme-Çıktı akışını izler. Bu akışa uygun olarak veriler önce sisteme belgelerle dahil edilir ve daha sonra bir kayıt ortamı içinde bilgi işlem faaliyetleri ile çıktılara dönüştürülerek ilgili yerlere rapor şeklinde iletilir (Gökdeniz, 2005: 87). Bu rapor iletilmeden önce muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesine odaklanılması gerekir. Çünkü, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi, işletmede belirlenen hedefe ulaşmada veri kullanımının uygunluğunu ifade eder (Jayawardene vd., 2013: 4).

Veri kalitesi ile ilgili literatür incelendiğinde birçok tanım bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir:

Veri kalitesi; elde edilen verinin etkin, ekonomik ve hızlıca değerlendirilip karar oluşturabilme yeteneğidir (Karr vd., 2005: 2). Veri kalitesi, veri kullanıcılarının kullanımına uygundur (Haug vd., 2011: 171). Öz bir ifade ile veri kalitesi, veri odaklı hazırlanan bilginin analiz yapılmasını sağlamak, ilgili birim yöneticilerinin ihtiyaçlarını karşılamak ve karar sürecini kolaylaştırmaktır.

Veri kalitesinin temel amacı; ham veriyi tutarlı, doğru ve güvenilir kurumsal bilgi haline dönüştürmek için altyapı oluşturarak kurumsal rekabette önemli bir avantaj sağlamak (Dülge, 2009: 101) ve verilen kararın güvenilirliğini artırmaktır.

2.3. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Boyutları

Muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin boyutları, veri yöneticileri tarafından belirli standarda göre verilerin ölçülmesi veya değerlendirilmesinde kullanılan bir terimdir (DAMA, 2013: 3). Muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin sağlıklı bir şekilde ölçülebilmesi için veri kalitesinin temel ve ek boyutlarının belirlenmesi gerekmektedir. Veri kalitesinin temel boyutları aşağıdaki Şekil 1’ de olduğu gibi gösterilebilir.

Şekil 1. Veri kalitesinin temel boyutları

Kaynak: DAMA (2013: 7)

2.3.1. Tamlik (Bütünlük)

Tamlik, işletmede tüm olaylara ait ilgili değerlerin kaydedilmiş olması durumudur (Xu, 2003a: 366). Verinin tam olması gerekir; eksik bilgi sonuçların yanıltıcı hatta yanlış olmasına neden olabilmektedir (Aktan ve Vural, 2005: 90). Bir başka ifade ile, tamlik; karar verme veya görev için ulaşılan bilginin hiçbir parçasının eksik olmamasıdır (Ağca vd., 2013: 44). Tamlik, yönetimin sunduğu bütünlük iddiasına dayanarak finansal tablolarda yer alan varlıklar, kaynaklar, gelirler ve giderlerin tamamının gösterilme durumunu ifade eder (Özdemir Yılmaz, 2015: 18).

2.3.2. Benzersizlik

Benzersizlik; bir işletme içindeki varlıkların kendi uygulama yapılarıyla benzersiz olarak temsil edilmesi gerektiğini gösterir. Bu durum, varlık için mevcut bir kayıt varsa var olan kayıt için tekrardan kaçınılması ifade eder (Savcı ve Balioğlu, 2019: 681). Benzersizliğin temel amacı, sabit puanlama ve sürekli kontrol olarak sıralanabilir (Loshin, 2006: 8).

- (i). Sabit puanlama: Kayıt tekrarların önlenmesi,
- (ii). Sürekli kontrol: Kayıtların eşleştirme hizmetinin sağlanması ve kayıtların her zaman aynı ve doğru olması ile ilgilidir.

2.3.3. Zamanlılık

Zamanlılık, kaydedilen değerlerin tam zamanında ve kendisine ihtiyaç duyulduğu zaman hazır olmasını ifade eder (Savcı ve Balioğlu, 2019: 681). Karar vermede zamanlılık önemlidir. Karar veren bir yöneticiye geçmiş bir bilginin kalitesinin ve doğruluk derecesinin yüksek olmasının bir değeri yoktur (Tutar, 2010: 45). Diğer bir ifade ile zamanlılık, istenilen bilginin istenilen zamanda kullanıma hazır olmasını ifade eder (Loshin, 2006: 9).

2.3.4. Geçerlilik

Geçerlilik, kullanılan ölçüm aracının ölçülmek istenen özelliğe uygun olmasıdır (Şencan, 2005: 723). Geçerlilik aynı zamanda, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka bir özellikle karıştırmadan, doğru ölçebilme derecesini ifade eder (Savcı ve Balioğlu, 2019: 682). Geçerliliğin iç ve dış olmak üzere iki boyutu vardır. Bunlar (Ercan ve Kan, 2004: 214):

- (i). İç geçerlilik: Giren ve çıkan verilerin doğru ve standartlarına uygun olması ile ilgilidir.
- (ii). Dış geçerlilik: Verilecek kararlarda bilgilerin güvenilir ve doğru olması ile ilgilidir.

2.3.5. Doğruluk

Doğruluk, kaydedilen değer ile gerçek değer aynı olmasıdır (Xu, 2003a: 366). Doğruluk, kaydı ve fiili değer uyumlu olmasını ifade eder. Doğruluk, aynı zamanda bilgide hiçbir maddi hatanın olmaması durumudur (Yadav, 2016: 91). Veri kalitesinde doğruluk için; işletmeye faydalı ve tam zamanında bilgi sağlanması gerekir (Savcı ve Balioğlu, 2019: 682).

2.3.6. Tutarlılık (Uyumluluk)

Tutarlılık, benzer olay ve işlemlerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerinin değişmezliğini öngörür. Bunun için işletmede kullanılan tüm verilerin değiştirilmeden karşılaştırmaya uygun olması gerekir (Xu, 2003a: 366). Tutarlılık aynı zamanda; uygulamalar için seçilen politikaların, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden aynen uygulanmasını ifade eder (Savcı ve Balioğlu, 2019: 682).

Veri kalitesinin temel boyutlarını anlamak ve yönetmek için ek boyutlara ihtiyaç vardır. Bunlar aşağıdaki gibi açıklanabilir (DAMA, 2013: 13-14):

- (i). Verilerin kullanılabilirliği; verilerin doğru, konuyla ilgili, erişilebilir, kolay anlaşılabilir olmasını ifade eder.
- (ii). Verilerin zamanlaması; yasal değişiklik taleplerine hızlı cevap verilmeyi ifade eder.
- (iii). Verilerin esnekliği; diğer verilerle karşılaştırılabilir, yeniden düzenlenebilir, kolayca işlenebilir, faydalı sınıflandırmaya imkân vermeyi ifade eder.
- (iv). Verilerin güvenliği; verilerin yönetimi ve doğrulanmış bilgi verilerin korunmasını ifade eder.
- (v). Verilerin değeri; uygun maliyetle elde edilmesini, optimal olarak kullanılmasını, işletmenin yasal sorumluluklarını tehlikeye atmamasını ve işletmenin temel amacına destek olmasını ifade eder.

Yukarıda açıklanan bu boyutlar işletme içinde bilginin üretim ve kullanım bakımından entegrasyonuna vurgu yapmaktadır (Güzel ve Kurşunel, 2015: 294).

3. Denetim Kanıtlarının Güvenilirliği

Denetim kanıtlarının güvenilirliği için denetçi, yeterli ve uygun denetim kanıtı toplamalıdır. Denetim kanıtı, denetçinin denetim yaptığı konu ile ilgili bir kanıya ulaşmak için kullandığı her türlü belge, bilgi ve işlemdir. Bunlar denetçinin denetlediği konu hakkındaki bir görüşe ulaşmasına katkı sağlar (Haftacı, 2016: 99). Çünkü denetçinin denetim görüşünü oluştururken kullandığı denetim kanıtlarının kalitesi, toplanan bu kanıtların denetim amaçlarına uygunluğu yapacağı değerlendirmeye dayanak oluşturacaktır. Toplanan kanıtların ihtiyaca uygun bilgiler içermesi ve bu kanıtların güvenilir kanıtlar olması, denetçinin görüşünü destekleyecek bilgiler içermesi denetim kanıtlarının güvenilirliğini belirler (Çetinkaya, 2017a: 116-117).

Kamu Gözetim Kurumu (KGK) denetim kanıtlarının güvenilirliğiyle ilgili önemli noktaları aşağıdaki gibi sıralamıştır. Bunlar (KGK, 2020: 15-16):

- (i). Denetim kanıtının işletme dışındaki bağımsız kaynaklardan elde edilmesi denetim kanıtının güvenilirliğini artırır.
- (ii). Denetim kanıtının hazırlanması ve korunması üzerindeki kontroller de dâhil olmak üzere işletme tarafından uygulanan iç kontrollerin etkin olması durumunda, işletme içinden elde edilen denetim kanıtının güvenilirliğini artırır.
- (iii). Denetim kanıtının doğrudan denetçi tarafından elde edilmesi dolaylı olarak veya çıkarım yoluyla elde edilen denetim kanıtından daha güvenilirdir.
- (iv). Basılı, elektronik ortamda ya da başka bir ortamda bulunan belge şeklindeki denetim kanıtı, sözlü olarak elde edilen denetim kanıtından daha güvenilirdir.
- (v). Bir belgenin aslından elde edilen denetim kanıtı, güvenilirliği; hazırlanması ve korunması üzerindeki kontrollere bağlı olabilen fotokopilerden, fakslerden veya filme alınmış, dijitalleştirilmiş ya da başka bir yolla elektronik ortama aktarılmış belgelerden elde edilen denetim kanıtından daha güvenilirdir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi denetim kanıtlarının güvenilirliği, elde edildiği kaynaktan, kanıtın niteliğinden ve elde edildiği ortama özgü şartlardan etkilenir (Deniz, 2013: 111). Ayrıca, denetçinin kendisi tarafından üretilen destekleyici kanıtlarının güvenilirliği; kanıtın ilgililiği, kanıtın kaynağı, kanıtın zamanlılığı ve kanıtın nesnelliliği unsurlarından etkilenir (Haftacı, 2016: 105-106)

3.1. Kanıtın İlgililiği

Kanıtın ilgililiği, elde edilen kanıtın denetim amacına uygun olmasını ifade eder (Güredin, 2014: 256). Kanıtın ilgililiği için; denetim kanıtı ile denetim amacı arasında anlamlı ve mantıklı ilişki kurulması gerekir (Deniz, 2013: 110). Çünkü belirli bir savla ilgili olarak elde edilen kanıt başka bir savla ilişkin kanıtın yerini tutamaz (Haftacı, 2016: 104).

3.2. Kanıtın Kaynağı

Kanıtın elde edildiği kaynak, kanıtın güvenilirlik derecesinin önemli bir göstergesidir (Ataman vd., 2001: 34). Kanıtın kaynağının işletme yönetiminin etkisinin az olacağı dış kaynaktan elde edilmesi, etkin bir iç kontrol yapısına sahip işletmeden elde edilmesi, doğrudan denetçi tarafından hazırlanması, kanıtın asıl belgeli ve yazılı olması denetim kanıtının güvenilirlik derecesini artırır (Haftacı, 2016: 104).

3.3. Kanıtın Zamanlılığı

Kanıtın zamanlılığı kendisine ihtiyaç duyulduğu zaman denetim kanıtının hazır olmasını ifade eder. Kanıtın elde edilme zamanı ile güvenilirliği arasında ilişki vardır. Kanıt dönem içinde veya dönemin sonunda elde edilebilir. Kanıtın elde edilme zamanı dönemin sonuna veya dönemin kapanışından sonra olması güvenilirliği artırmaktadır. Ayrıca, iç kontrol yapısının etkinliği kanıtın zamanlılığına etki eder (Atsız Şener, 2014: 24).

3.4. Kanıtın nesneliliği

Kanıtın nesneliliği, farklı denetçilerin aynı sonuca varmalarını sağlayan belge ve bilgileri ifade eder. Farklı denetçilerin farklı sonuçlara ulaşmasını sağlayan belge ve bilgiler ise öznel kanıtlar olarak değerlendirilir (Haftacı, 2016: 105). Ayrıca işletme dışı bağımsız üçüncü kişilerden toplanan kanıtların işletme yönetimi tarafından sağlanan kanıtlara nispeten daha objektif olduğu söylenebilir (Çalgan vd., 2008: 73).

4. Literatür Taraması

Çalışmamızın bu kısmında muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi ve denetim kanıtlarının güvenilirliğiyle ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalar ayrıntılı incelenmiştir. Bu çalışmalar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Literatür Taraması Özeti

Yazar ve Yayın Bilgileri	Çalışmanın Amacı ve Temel Bulguları
(i) Ulusal Çalışmalar:	
Doger,(2020) Veri Kalitesinde Eksik Veri Sorunlarının Derin Öğrenme Yöntemi ile Çözülmesi: Üretici Çekişmeli Ağlar ile Bir Uygulama	Çalışmanın amacı, veri kalitesini etkileyen eksik veri problemlerini çözmek için uygun yöntemin seçilmesini incelemektir. Çalışma sonucunda, eksik veri problemlerini çözmek için WGAIN (<i>Wasserstein Generative Adversarial Imputation Networks</i>)’ın performansının diğer incelenen ağ yöntemlerinden daha iyi performans gösterdiği tespit edilmiştir.
Kartal,(2019) Büyük Ölçekli Otelde Muhasebe Bilgi Sistemi Verilerinin Kullanımı: Türkiye Örneği	Çalışmanın amacı, büyük ölçekli otellerde muhasebe bilgi sistemi verilerinin etkinliğini ve yönetimin karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminden ne derecede fayda sağladığını incelemektir. Çalışma sonucunda, çalışmaya katılan otellerde yönetim kararları için muhasebe bilgi sisteminin etkin bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.
Demir Baş,(2019) Bağımsız Denetimde Kanıtların Toplanmasında İç Kontrolün Etkisi: Bir Araştırma	Çalışmanın amacı, iç kontrol sistemi ve bağımsız denetim kanıtlarını ayrıntılı olarak incelemek ve bağımsız denetim esnasında toplanan denetim kanıtlarının iç kontrol sisteminden ne kadar etkilendiğini incelemektir. Çalışma sonucunda, bağımsız denetimde denetim kanıtları toplanırken iç kontrol sisteminin etkin ve güvenilir olması gerektiği yargısına varılmıştır.
Gönen ve Yıldırım, (2019) Bağımsız Denetimde Kanıt ve BİST Uygulaması	Çalışmanın amacı, 2008-2017 Borsa İstanbul’da yer alan ve faaliyet raporları için görüş bildirmekten kaçınılan işletmelerde denetçinin görüşüne dayanak oluşturan nedenleri ele alıp incelemektir. Çalışma sonucunda, denetçilerin görüşünün açıklanmamasının nedenleri olarak; kanıtların güvenilir olmaması, finansal tablo kalemlerinde yer alan tutarlarda mutabakat sağlanamaması, kredi ve vergi borçlarının yer aldığı belirtilmiştir.
Durmuş vd.(2018) Denetim Kanıtı Kalitesinin Denetçi Görüşüne Etkisi: Literatür İncelemesi	Çalışmanın amacı, denetim raporunun oluşturulmasında en önemli unsurlardan biri olan denetim kanıtı ve denetçi görüşünün oluşturulması hususunda akademik bilgi vermek ve konuya ilişkin literatür taraması yapmaktır. Çalışma sonucunda, denetim kanıtlarının belirlenmesinde denetçinin kanıtların yeterli sayıda, geçerli ve güvenilir kanıtlar toplaması ve bunları fiziken elde etmesinin sağlıklı bir denetim çalışması için oldukça önemli olduğu belirtilmiştir.
Güneş, (2016) Kredi Riski Yönetiminde Özelleştirilmiş Toplam Veri Kalitesi Yönetimi Yaklaşımı ile Veri Kalitesinin Değerlendirilmesi	Çalışmanın amacı, kredi riski yönetiminde veri kalitesini değerlendirmektir. Çalışma sonucunda, özelleştirilmiş toplam veri kalitesi yönetimi yaklaşımı ile yetersiz veri kalitesine ilişkin riskleri yönetimin ve sektör genelinde uygulanmasının önemi ve gerekliliği belirtilmiştir.
Çetinkaya, (2016b) Denetim Kanıtının Kalitesinin Denetçi Görüşü Oluşturulmasının Etkisi	Çalışmanın amacı, denetimden geçmiş finansal tablolar ile ilgili denetim görüşü oluşturulmasında denetim kanıtının kalitesinin etkisini ve denetim sonunda denetçinin karar verme sürecini incelemektir. Çalışma sonucunda, denetim kanıtının kalitesi ile denetçi görüşü arasında doğrudan bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Boz,(2015) Bağımsız Denetim ve Denetimde Kanıt Toplama Teknikleri	Çalışmanın amacı, kaliteli ve etkin şekilde yürütülen bir bağımsız denetimin özellikleri konusunda inceleme yapmak ve denetimde uygulanan kanıt toplama tekniklerini incelemektir. Çalışma sonucunda, çok daha etkin, başarılı ve çok daha kaliteli bağımsız denetim hizmetinin gerçekleşmesi için denetim firmalarıyla, müşteri işletmelerle, düzenleyici otoriteler ve meslek kuruluşlarıyla ilgili birçok faktörün bir araya gelerek eş güdümlü olarak çalışması gerektiği belirtilmiştir.
Özdemir Yılmaz,(2015) Uluslararası Denetim Standartlarına Göre Denetim Kanıtları ve Kanıt Toplama Teknikleri	Çalışmanın amacı, Uluslararası Denetim Standartları çerçevesinde denetim kanıtları ve kanıt toplama tekniklerinin belirlenmesini incelemektir. Çalışma sonucunda, denetim kanıtlarına ve kanıt toplama ile ilgili mesleki bilgi ve becerinin geliştirilmesinin denetçinin daha etkin ve daha doğru denetim görevini yerine getirmesine sebep olacağı belirtilmiştir.
Savaş, (2015) Denetimde Kanıt Toplama Teknikleri ve Vergi Uygulamaları ile İlişkilendirilmesi	Çalışmanın amacı, denetim kanıtları ve kanıt toplama tekniklerinin vergi uygulamaları ile ilişkilendirilerek, Vergi Usul Kanunu ve Bağımsız Denetim Standartlarının denetim kanıtlarına bakış açılarını belirlemektir. Çalışma sonucunda, Vergi Usul Kanunu'na göre denetim kanıtı toplanmasında kayıt sürecinin ve belgelerin incelenmesi tekniklerinin kullanıldığı ve yeterli olduğu tespit edilmiştir.
Çelikköser, (2015) Denetimde Kanıt Toplama Tekniklerinin Vergisel Açısından Önemi	Çalışmanın amacı, bağımsız denetimde uygulanan kanıt toplama teknikleri ve sonrasında elde edilen kanıtların raporun yönünü belirlemesinde ve bu kanıt toplama tekniklerinin vergi denetiminde uygulanmasını değerlendirmektir. Çalışma sonucunda, bütünlüğü, doğruluğu, tarafsızlığı denetlenmiş doğrulanmış bilginin karar işlemi için güvenilir bir bilgi olduğu kabul edilmiştir.
Özçelik, (2015) Muhasebe Denetiminde Kullanılan Kanıt Toplama Teknikleri	Çalışmanın amacı, muhasebe denetiminde kullanılan kanıt toplama tekniklerini incelemektir. Çalışma sonucunda, Türkiye'nin muhasebe denetimi alanında hem düzenleyici kurumlarda hem de uygulayıcılarda tutum ve davranış değişiklikleri ile birlikte denetimde standardizasyonu sağlaması zorunluluk arz ettiğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca, genel denetim kavramının güvenilir bilgiye olan talepten kaynaklandığı ifade edilmiştir.
Güzelve Kurşunel, (2015) Kalite Maliyetleri ve Veri Kalitesi	Çalışmanın amacı, kaliteli ve düşük kaliteli bilginin maliyetler üzerinde etkisini açıklamak, düşük kaliteli bilginin sebep olabileceği maliyet kalemlerini sınıflandırmak ve bilgi kalitesini sağlamada ortaya çıkabilecek sorunları incelemektir. Çalışma sonucunda, Türkiye'de henüz bilgi kalitesi, veri güvenliği ve veri entegrasyonu üzerine yapılmış çalışmalar yok denecek kadar az olduğuna vurgu yapılmıştır. Özellikle veri kalitesi ve uygulama esasları alanında Türkiye çapında yapılan analiz bulunmadığına işaret edilerek; aslında işletmelerde kural koyma, standart belirleme ve sistem oluşturma faaliyetlerinin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.
Deniz,(2013) Bağımsız Denetimde Kullanılan Kanıt Toplama Teknikleri ve Denetçi Açısından Önemi	Çalışmanın amacı, denetimin kanıt toplama teknikleri ve bu tekniklerin denetçi açısından önemini incelemektir. Çalışma sonucunda, denetim kanıtlarına ve kanıt toplama ile ilgili mesleki bilgi ve becerinin geliştirilmesinin denetçinin daha etkin, daha doğru bir şekilde denetim görevini yerine getirmesine sağlayacağı belirtilmiştir.
Acar ve Özçelik, (2011) Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Kritik Başarı Faktörleri	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen kritik başarı faktörlerini (muhasebe bilgi sistemi faktörleri, bilgi kalitesi faktörleri, dış faktörler, organizasyonel faktörler, paylaşımcı faktörleri) incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi kalitesini etkileyen kritik başarı faktörlerinin; muhasebe bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacının anlaşılması ve tanımlanmasına katkı sağlayarak üretim faaliyetlerinin planlanmasında yardımcı olduğu belirtilmiştir.
Demir, (2010) Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sistemlerinin kaliteli bilgiyi üretmesi için bilgi kalitesini etkileyen faktörleri incelemektir. Çalışma sonucunda, kaliteli bilgi için veri kalitesinin önemli olduğu, bunun için veri kalite kontrollerinin yapılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca, kurumsal kaynak planlaması sistemlerini uygulayan işletmelerin doğru, güvenilir ve gerçek zamanlı bilgiler üretmeye başlamalarının mümkün olduğu belirtilmiştir.
Dülge, (2009) Bilgi Yönetimi Çözümleri ve İş Zekâsı Projelerinde Veri Kalitesi Yönetimi Uygulamaları	Çalışmanın amacı, bilgi yönetimi çözümleri ve iş zekâsı projelerinde veri kalitesi yönetimi uygulamalarını incelemektir. Çalışma sonucunda, etkili bir veri kalitesi stratejisinin, kurumun iş çevresini anlamasında, karlılığı artırmada, maliyet yaratan operasyonel etkinsizliklerin azaltılmasında ve müşteri memnuniyetini artırmada yardımcı olacağı belirtilmiştir.
(ii) Uluslararası Çalışmalar:	
Meiryani vd., (2020) Yüksek Kaliteli Muhasebe Bilgisi İçin Kritik Bir Başarı Faktörü Olarak Muhasebe Bilgi Sistemi	Çalışmanın amacı, yüksek kaliteli muhasebe bilgisi elde edilmesi için muhasebe bilgi sisteminin rolünü incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi kalitesinin muhasebe bilgi sisteminin kalitesinden etkilendiği belirtilmiştir.
Sujud ve Hachem, (2019)	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin çıktı kalitesinin müşteri memnuniyetine etkisini incelemektir.

Lübnan Ticari Bankalarında Muhasebe Bilgi Sisteminin Çıktı Kalitesinin Müşteri Memnuniyetine Etkisi	Çalışma sonucunda, Lübnan'da ticari bankaların muhasebe bilgi sisteminin çıktı kalitesinin müşteri memnuniyeti üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca, muhasebe bilgi sisteminin bankacılık hizmet kalitesinde de müşteri memnuniyetini önemli ölçüde etkilediği görülmüştür.
Susanto,(2017) Muhasebe Bilgi Sistemi Kalitesinin Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi ve İyi Çalışma Programı Yönetişimine Etkileri	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sistemi kalitesinin muhasebe bilgi kalitesine etkisi ve iyi çalışma programı yönetişimi üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi sistemi kalitesinin muhasebe bilgi kalitesi üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, iyi çalışma programı yönetim işlemlerinde, muhasebe bilgi sistemi kalitesinin ve muhasebe bilgi kalitesinin olumlu etkileri olduğu vurgulanmıştır.
Al_Qudahve Shukeri, (2014) Ürdün'de Sanayi Şirketlerinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğini Arttırmada Veri Kalitesi ve İç Kontrolün Rolü	Çalışmanın amacı, Ürdün'de sanayi şirketlerinde artan muhasebe bilgi sistemi etkinliğinde veri kalitesi ve iç kontrolün rolünü incelemektir. Çalışma sonucunda, veri kalitesi ve iç kontrollerin Ürdün'de sanayi şirketlerinin muhasebe bilgi sistemi etkinliğindeki artışta önemli bir ilişkisi olduğu belirtilmiştir.
Zoto, (2014) Veri Kalitesi ve Muhasebe Bilgi Sistemi: Arnavutluk'taki Gerçek Performans	Çalışmanın amacı, Arnavutluk'ta kullanılan muhasebe bilgi sistemi ve veri kalitesinin gerçek performansını incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi sistemi ve veri kalitesinin gerçek performansını artırabilmek için muhasebe bilgi sisteminin özelliklerine, muhasebe bilgi sisteminin bilgi ve veri kalitesine, ölçüm ve raporlamaya, yönetim taahhüdüne ve iç kontrole vurgu yapılmıştır.
Zakari ve Ahmad, (2014) Libya'da Denetçi Raporunun Kalitesinin ve Güvenilirliğinin Artırılmasında Denetim Kanıtı Kaynağının Rolü	Çalışmanın amacı, Libya'da denetçi tarafından toplanan denetim kanıtı kaynağının, raporunun kalitesini ve güvenilirliğini artırmadaki rolünü incelemektir. Çalışma sonuçları, kanıt kaynağının denetçi raporunun kalitesi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu belirtilmiştir.
Xu, (2013c) Veri Kalitesi İçin Kritik Başarı Faktörlerinin Faktör Analizi	Çalışmanın amacı, veri kalitesi için kritik başarı faktörlerinin faktör analizini yapmaktır. Çalışma sonucunda, veri kalitesi için kritik başarı faktörleri olarak; veri kalitesi yönetimi faktörleri, insan faktörleri, organizasyonel faktörler ve çevresel faktörler belirtilmiştir.
Emeka-Nwokeji, (2012) Etkili Veri Kalitesi Yönetimi Yoluyla Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeniden Konumlandırılması: Maliyetleri Azaltma ve Performansı İyileştirme Çerçevesi	Çalışmanın amacı, veri kalitesi yönetimi yoluyla muhasebe bilgi sisteminin yeniden konumlandırılmasını, maliyetlerin azaltılmasını ve performansın artırılmasını incelemektir. Çalışma sonucunda, etkili veri kalitesi yönetimi yoluyla muhasebe bilgi sisteminin yeniden konumlandırılması ile maliyetleri düşürüldüğü ve performansın iyileştirdiği belirtilmiştir.
Xu, (2011b) Muhasebe Bilgi Sisteminin Uygulanması İçin Veri Kalitesi Sorunları: Sistemler, Paydaşlar ve Organizasyonel Faktörler	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminin uygulanmasında veri kalitesi sorunlarının; sistemler, paydaşlar ve organizasyonel faktörler açısından incelemektir. Çalışma sonucunda, başarılı bir muhasebe bilgi sistemi ve veri kalitesi için işletmelerin hem sistemlere hem de organizasyonel faktörlere dikkat etmeleri gerektiği belirtilmiştir.
Wongsim ve Gao, (2010) Muhasebe Bilgi Sistemi Kabulünde Veri Kalitesi Sorunları – Teori Oluşturma	Çalışmanın amacı, işletme çerçevesini geliştirmek amacıyla muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin sorunlarını incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesi sorunlarının kaldırılması için yönetimin muhasebe bilgi sistemini benimsemesi, veri kalitesinin boyutları ve veri kalitesi yönteminin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.
Xu vd., (2003) Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Yönetilmesi	Çalışmanın amacı, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin kritik başarı faktörlerini incelemektir. Çalışma sonucunda, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesini etkileyen kritik başarı faktörleri olarak; eğitim ve öğretim, muhasebe bilgi sisteminin yapısı ve üst düzey yönetimin taahhüdü belirtilmiştir.

5. Muhasebe Bilgi Sisteminde Veri Kalitesinin Denetim Kanıtlarının Güvenilirliğine Etkisinin Değerlendirilmesi

Günümüzde denetim kanıtlarının güvenilirliği, muhasebe bilgi sisteminde kullanılan veri kalitesinin önemini artırarak bilginin üretilmesini ve kullanılmasını kolaylaştırmıştır. İşletmenin faaliyetlerinin ve işlemlerinin önceden belirlenen amaçlara ve kurallara uygun gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek için: (Bozkurt, 2013: 57) denetim kanıtlarının güvenilirliği ve muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesini dikkate alması gerekir.

Muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisinin değerlendirilmesi

teorik ve literatür taraması kısmındaki bilgiler analiz edilerek aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

Teorik kısmına göre, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisini değerlendirebilmek için; veri kalitesinin temel boyutları, ek boyutları dikkat alınarak bu boyutların denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisi dört madde halinde açıklanabilir.

- Güredin'e göre, denetim kanıtlarının güvenilirliğinde kanıtın ilgili ve uygun olması önemlidir. Kanıtın uygun olması için; kanıt bilgilerinin geçerli, doğru, konuyla ilgili, ulaşılması ve anlaşılabilmesi kolay olmalıdır. Belirtilen bu noktalar, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin temel ve ek boyutlarıyla ilgilidir.

- (ii). Ataman vd.'e göre, denetim kanıtlarının güvenilirliğinde kanıtın elde edildiği kaynak, kanıtın güvenilirlik derecesinin önemli bir göstergesidir. Kanıtın kaynağı; asıl, tam, zamanlı, geçerli, doğru, tutarlı ve kullanılabilir olmalıdır. Belirtilen bu noktalar, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin temel ve ek boyutlarıyla ilgilidir.
- (iii). Atsız Şener'e göre, denetim kanıtlarının güvenilirliğinde kanıtın zamanlılığı önemlidir. Kanıtın zamanlılığı; kanıtın ihtiyaç duyulduğu zaman denetimde kullanılmasını ve yasal değişiklik taleplerine hızlı cevap verebilmeyi ifade eder. Belirtilen bu noktalar, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin temel ve ek boyutlarıyla ilgilidir.
- (iv). Çalğan vd.'e göre, denetim kanıtlarının güvenilirliğinde kanıtın nesnellığı önemlidir. Kanıtın nesnellığında; kanıtın objektif belgelere dayanması geçerli ve doğru olması gerekir. Belirtilen bu noktalar, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesinin temel ve ek boyutlarıyla ilgilidir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, işletmede muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin artması sonucu denetim kanıtlarının güvenilirliği artacak ve denetim sonuçları daha adil olacaktır. Bu durum, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin temel ve ek boyutları ile denetim kanıtlarının güvenilirliğinin unsurları arasında doğrudan ve tamamlayıcı ilişkinin olması sonucudur.

Literatür taraması kısmına göre, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin denetim kanıtlarının güvenilirliğine etkisi

Muhasebe bilgi sistemi ve veri kalitesi konuları ile ilgili literatür taramasında; Doger, Kartal, Güneş, Güzelve Kurşunel, Acar ve Özçelik, Demir, Dülge, Meiryani vd., Sujud ve Hachem, Susanto, Al_Qudahve Shukeri, Zoto, Xu, Emeka-Nwokeji, Wongsim ve Gao, Xu vd. çalışmalarına göre, muhasebe bilgi sisteminden kaliteli veri elde edilebilmek için aşağıda belirtilen noktaların dikkate alınması gerekir:

- (i). Modern bilgi teknolojileri ve daha fazla performans gösteren ağ uygulamaları kullanılmalı,
- (ii). İşletmede ihtiyaç duyulan bilgi türleri iyice tanımlanmalı ve anlaşılmalı,
- (iii). Etkin ve profesyonel bir şekilde muhasebe bilgi sistemi kullanılmalı.
- (iv). İşletmede kullanılan muhasebe bilgi sistemi ile diğer bilgi sistemleri arasında (iç kontrol sistemi, müşteri hizmet sistemi, risk yönetimi sistemi, kurumsal kaynak planlaması sistemi vb. gibi) entegrasyon ilişkisi olmalı,
- (v). İşletmede muhasebe bilgi sistemi ile iş çevresi, işlevler, politikalar ve eylemler arasında uyumlu ilişki olmalı,

- (vi). Muhasebe bilgi sisteminin tasarımında; yönetim prosedürleri, işlemleri, faaliyetleri ve ilkeleri dikkate alınmalı. Ayrıca, veri kalitesi yönetimi faktörleri, insan faktörü, organizasyonel faktörler ve çevresel faktörler dikkate alınmalı,
- (vii). Muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesini etkileyen kritik başarı faktörleri dikkate alınmalıdır.

Denetim kanıtlarının güvenilirliğinin konusu ile ilgili literatür taramasında; Demir Baş, Gönen ve Yıldırım, Durmuş vd., Çetinkaya, Boz, Özdemir Yılmaz, Savaş, Çelikkese, Özçelik, Deniz, Zakari ve Ahmad çalışmalarına göre, denetim kanıtlarının güvenilirliğinin artırılması için aşağıdaki belirtilen noktaların dikkate alınması gerekir.

- (i). İşletmede iç kontrol sistemi etkin ve verimli olmalı,
- (ii). Finansal tablolarda hata ve hileler ortaya çıkarılabilmeli ve bunların önlenmesi sağlanmalı,
- (iii). Denetim kanıtlarına ilişkin belirsizlikler azaltılmalı ve kanıt kaynağına dikkat edilmeli,
- (iv). Denetimde yeterli sayı ve nitelikte kanıtlar toplanmalı ve en uygun denetim teknikleri kullanılmalı,
- (v). Yasalara, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve muhasebe standartlarına uygun davranılmalı,
- (vi). Yönetim şeffaf ve hesap verebilir olmalıdır.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi ile denetim kanıtlarının güvenilirliği arasında güçlü ve tamamlayıcı ilişki olduğu söylenebilir.

6. Sonuç

Son yıllarda teknolojik gelişmeler ve rekabetin yoğunlaşması denetim kanıtlarının güvenilirliğini ve muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesinin önemini artırmıştır. Muhasebe bilgi sistemi, işletme bölümleri arasında koordinasyonun sağlanması, toplanan verilerin uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve bilgi kullanıcılarına tam istendiği zaman anlamlı bir şekilde iletilmesidir. Muhasebe bilgi sistemi, aynı zamanda işletmedeki işlemlerin uygun bir şekilde kayıt edilmesi, sınıflandırılması ve zamanında değerlendirmelerin yapılmasına imkân vererek denetçinin güvenilir kanıt elde etmesini ve bunların değerlendirilmesini kolaylaştırır.

Bu çalışma kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda, muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesini artırmak için; muhasebe bilgi sisteminin kritik başarı faktörleri olan; iç kontrol yapısı, yönetimin stratejik vizyonu ve maliyet fayda analizi dikkate alınmalıdır. Denetim kanıtlarına ilişkin belirsizlikler azaltılmalı, kanıt kaynağına dikkat edilmeli, yeterli sayı ve nitelikte kanıtlar toplanmalıdır.

Muhasebe bilgi sisteminde veri kalitesi ile denetim kanıtlarının güvenilirliği arasında doğrudan ve tamamlayıcı

ilişki olduğu söylenebilir. Çünkü işletmede muhasebe bilgi sistemindeki veri kalitesi artıkça denetim kanıtlarının güvenilirliği daha fazla artar, denetçinin elde edeceği denetim kanıtı sayısı azalır, denetçi kolay görüş bildirir, denetim sonuçları ve raporu daha doğru ve sağlıklı olur.

Bu çalışmada elde edilen bulgular literatür taramasına dayalı bir değerlendirme sonucudur. Bunun için tüm işletmeler için genelleme yapılamaz. Bu noktada, ileriki çalışmalarda konu ile ilgili nitel ve nicel çalışmalar yapılarak çalışma desteklenebilir. Yapılacak çalışmalarda yalnızca denetim kanıtlarının güvenilirliği değil denetim süreci, denetim faaliyetleri, denetim kanıtları, denetim teknikleri ve güvence hizmetlerine odaklanılması konuyu daha doğru bir şekilde anlamaya yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Acar, D., & Özçelik, H. (2011). Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen kritik başarı faktörleri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 10-23.
- Ağca, A., Alagöz, A., Erdoğan, M., & Azaltun, M. (2013). *Muhasebede bilgi yönetimi*. Türkiye: Anadolu Üniversitesi.
- Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2005). *Bilgi çağı, bilgi yönetimi ve bilgi sistemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Al_Qudah, H. M. A., & Shukeri, S. N. B. (2014). The role of data quality and internal control in raising the effectiveness of ais in Jordan companies. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 3(8), 298-303.
- Ataman, Ü., Hacirüsremoğlu, R., & Bozkurt, N. (2001). *Muhasebe denetimi uygulamaları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Atsız Şener, S. (2014). *Kanıt ve kanıt toplama tekniklerine analitik yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Boockholdt, J. L. (1996). *Accounting information systems: Transaction processing and control*. Chicago, USA: Irwin.
- Boz, İ. (2015). *Bağımsız denetim ve denetimde kanıt toplama teknikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Bozkurt, P. (2013). Denetim kavramı ve denetim anlayışındaki gelişmeler. *Denetişim Dergisi*, 56-62.
- Çalgan, E., Menteşe, E., Işiloğlu, F., Toroslu, M. V., Özcan, M., Kanpak, N., Savaş, Ş., Onur, Z. J., & Ağca, Z. (2008). *Muhasebe denetimi*. İstanbul: İSMMMO Yayınları.
- Çelikkese, M. G. (2015). *Denetimde kanıt toplama tekniklerinin vergisel açıdan önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Okan Üniversitesi.
- Çetinkaya, N. (2017a). Risk odaklı denetimde kanıtın kalitesinin önemi ve bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 109-133.
- Çetinkaya, N. (2016b). *Denetim kanıtının kalitesinin denetçi görüşü oluşturulmasın etkisi*. Doktor Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi.
- DAMA (2013). *The six primary dimensions for data quality assessment: Defining Data Quality Dimensions*. UK: DAMA UK Working Group.
- Demir Baş, P. (2019). *Bağımsız denetimde kanıtların toplanmasında iç kontrolün etkisi: Bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Demir, B. (2010, Ekim). Muhasebe bilgi sistemlerinde bilgi kalitesi. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 48, 142-153. URL: <http://mufad.org.tr/journal-attachments/article/94/12.pdf>
- Deniz, A. (2013). *Bağımsız denetimde kullanılan kanıt toplama teknikleri ve denetçi açısından önemi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Doger, Ş. (2020). *Veri kalitesinde eksik veri sorunlarının derin öğrenme yöntemi ile çözülmesi: Üretici çekişmeli ağlar ile bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Durmuş, A. F., Otlu, F., & Özkan, Ö. (2018). Denetim kanıt kalitesinin denetçi görüşüne etkisi: Literatür incelemesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(1), 66-88.
- Dülge, S. (2009). *Bilgi yönetimi çözümleri ve iş zekâsı projelerinde veri kalitesi yönetimi uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Emeka-Nwokeji, N. A. (2012). Repositioning accounting information system through effective data quality management: A framework for reducing costs and improving performance. *International Journal Of Scientific & Technology Research*, 1(10), 86-94.
- Ercan, İ., & Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216. URL: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/420425>
- Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemine yaklaşım. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 27, 86-94.
- Gönen, S., & Yıldırım, F. (2019). Bağımsız denetimde kanıt ve BİST uygulaması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1085-1097.
- Güneş, M. İ. (2016). *Kredi riski yönetiminde özelleştirilmiş toplam veri kalitesi yönetimi yaklaşımı ile veri kalitesinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Güney, A. (2013). Yönetim anlayışında muhasebe bilgi sisteminin yeri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 276 – 280.
- Güredin, E. (2014). *Denetim ve güvence hizmetleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Güzel, F., & Kurşunel, F. (2015). Kalite maliyetleri ve veri kalitesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(29), 282-301.
- Haftacı, V. (2016). *Muhasebe denetimi*. Türkiye: Umuttepe Yayınları.
- Haug, A., Zachariassen, F., & Liempd, D. (2011). The costs of poor data quality. *Journal of Industrial Engineering and Management (JIEM)*, 2(4), 168-193.
- Jayawardene, V., Sadiq, S., & Indulska, M. (2013). *An analysis of data quality dimensions*. Brisbane, Australia.: ITEE Technical Report No. 2013-01. School of Information Technology and Electrical Engineering, The University of Queensland.
- Karakaya, M. (1994). *Muhasebe bilgi sistemi ve bilgi teknolojisi*. Ankara: Çağlayan Kitabevi.
- Karr, A. F., Sanil, A. P., & Banks, D. L. (2005). *Data quality: A statistical perspective*. North Caroline, USA: National Institute of Statistical Sciences (NISS).
- Kartal, Ş. B. (2019). *Büyük ölçekli otellerde muhasebe bilgi sistemi verilerinin kullanımı: Türkiye örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kaynar, Y. (2010). *Muhasebe bilgi sisteminde üretilen temel performans göstergelerinin (key performans indicators) karar verme süreçlerinde kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- KGK, (2020). Türkiye denetim standartları - bağımsız denetim standardı 500. Türkiye. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyuru1ar/v2/BDS/BDS_500_kurumsitesi.pdf
- Loshin, D. (2006). *Monitoring data quality performance using data quality metrics - WHITE PAPER*. USA: INFORMATICA. https://it.ojp.gov/documents/Informatica_Whitepaper_Monitoring_DQ_Using_Metrics.pdf
- Meiryani, Suzan, L., Tsudrajat, J., & Daud, Z. M. (2020). Accounting information systems as a critical success factor for increased quality of accounting information. *Revista ESPACIOS*, 41(15).
- Ömürbek, V. (2003). *Kurumsal kaynak planlamasında muhasebe bilgi sisteminin rolü*. Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Özçelik, D. (2015). *Muhasebe denetiminde kullanılan kanıt toplama teknikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- Özdemir Yılmaz, S. (2015). *Uluslararası denetim standartlarına göre denetim kanıtları ve kanıt toplama teknikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Romney, M.B., Steinbart, P.J., & Cushing, B.E. (1997). *Accounting information systems*. Chicago, USA: Addison-Wesley Publishing Co.
- Savaş, B. (2015). *Denetimde kanıt toplama teknikleri ve vergi uygulamaları ile ilişkilendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi.
- Savcı, M., & Balioğlu, İ. (2019). Yönetim denetiminde veri kalitesinin değerlendirilmesi: Bir uygulama. *Uluslararası 19 Mayıs Multidisipliner Çalışmalar Kongresi* (s. 678-685). Samsun: İKSAD Yayınevi.
- Sujud, H., & Hachem, B. (2019). Effect of the quality of the accounting information system outputs on customer satisfaction in Lebanese Commercial Banks. *International Research Journal of Finance and Economics*, (176), 26-40.
- Susanto, A. (2017). The influence of accounting information system quality to accounting information quality and its implications to the good study program governance. *International Business Management*, 11(4), 5767-5776.
- Sürmeli, F. (1996). *Muhasebe bilgi sistemi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Tokatlı, E. (2013). *XBRL (Geliştirilebilir işletme raporlama dili)'nin muhasebe bilgi sistemine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tutar, H. (2010). *Yönetim bilgi sistemi* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wikinson, J. W. & Cerullo, M. J. (1997). *Accounting information systems essential concepts and applications*. New York, USA: John Wiley & Sons Inc.
- Williams, J. R., Haka, S. F., Bettner, M. S., & Carcello, J. V. (2010). *Financial accounting*. Boston, USA: McGraw - Hill Irwin.
- Wongsim, M. & Gao, J. (2010). Data quality issues in accounting information aystems adoption - theory building. *The 6th International Conference on Networked Computing and Advanced Information Management*. Seoul, South Korea: IEEE.
- Xu, H., Koronios, A., & Brown, N. (2003). *IT-based managament: Challenges and solutions; Chapter 16: Managing data quality in accounting information systems*. Brazil: Luiz Antonio Joia (Brazilian School of Public and Business Administration and Rio de Janeiro State University).

- Xu, H. (2003a). Would organization size matter for data quality. *Proceedings of the Eighth International Conference on Information Quality (ICIQ-03)*, 365-379. USA: ICIQ.
- Xu, H. (2011b). Data quality issues for accounting information systems' implementation: Systems, stakeholders, and organizational factors. *Journal of Technology Research*, 1-11.
- Xu, H. (2013c). Factor analysis of critical success factors for data quality. In: *Proceedings of the Nineteenth Americas Conference on Information Systems* (s. 1-6). Chicago, Illinois, USA: Americas Conference on Information Systems.
<https://pdfs.semanticscholar.org/df0d/8b5d2692bc8445e119a734d997b0571b4a84.pdf>
- Yadav, M. S. (2016). The impact of information technology on modern accounting systems with reference to Pune Region. *International Journal of Research in IT and Management (IJRIM)*, 6(8), 87-94.
- Zakari, M. A., & Ahmad, N. S. M. (2014). The role of audit evidence source in enhancing the quality and reliability of Libyan auditor's report. *Review of Integrative Business & Economics Research*, 3(1), 1-12.
- Zoto, E. (2014). Data quality and accounting information systems: Actual performance in Albania. *Perspectives of Innovations, Economics & Business*, 14(1), 34-41.

Extended Summary

Purpose:

Current businesses' need for detailed and high-quality information shows an increasing trend. Effective and efficient accounting information systems can be mobilized to satisfy this need. Effective and efficient accounting information systems improves data quality, facilitates auditing and improves the reliability level of audit evidences. This study aims to evaluate the effect of data quality in accounting information systems on the reliability of audit evidences.

Literature Review:

The national and international studies, which are related to the data quality in accounting information systems and the reliability of audit evidences, were examined to fulfill the purpose of the study. No previous study directly focusing on the subject was detected. Therefore, the literatures on the data quality in the accounting information systems and the reliability of audit evidences were elaborated separately to evaluate the effect of data quality in accounting information systems on the reliability of audit evidences.

Design / methodology / approach:

The study begins with a part analyzing the data quality in the accounting information systems and the reliability of audit evidences. Afterwards, the national and international studies were reviewed. Later, the effect of data quality in accounting information systems on the reliability of audit evidences were evaluated. The study finalized with the discussion of the findings.

Findings

According to the analysis regarding the accounting information systems and data quality, it is argued that the following items should be taken into account to attain high-quality data from the accounting information systems:

- Modern information technologies and better performing network applications should be used,
- The required information for the business should be well defined and understood,
- Effective and professional use of the accounting information systems should be performed,
- The accounting information system should be integrated with the other information systems (such as internal control systems, customer service systems, risk management systems, enterprise resource planning systems, etc.) used in the business.
- Accounting information systems should be harmonious with the business environment, functions, policies and actions,
- In the design of accounting information systems, the governance procedures, operations, activities and principles (as well as data quality management factors,

human factors, organizational factors and environmental factors) should be considered.

- Critical success factors affecting data quality in accounting information systems should be addressed.

After the analysis related to the reliability of audit evidences, the following issues should be paid attention to enhance the reliability of audit evidences:

- The internal control systems of the business must be efficient and effective,
- The errors and frauds in the financial statements should be quickly identified and prevented,
- The uncertainties related to the audit evidences should be eliminated and the sources of the evidences should be cared.
- The evidences should be sufficient in quantity and quality and the most appropriate audit techniques should be used.
- The laws, the consensual accounting principles and accounting standards should be complied with.
- The management of the business should be transparent and accountable.

The analysis carried out in this study shows that there is a strong, direct and complementary relationship between the data quality in the accounting information systems and the reliability of audit evidences.

The findings of this study are based on the review of the existing literature. Hence, it is not possible to make generalizations which are applicable to all businesses. The results can be improved in the future studies by conducting qualitative and quantitative studies. A more comprehensive analysis can be made by adding the audit process, audit activities, audit evidences, audit techniques and assurance services to the study apart from concentrating solely on the reliability of audit evidences.